

Хринюк А.С.

к.э.н., доцент НТУУ «КПІ»

Третьяк Ю.В.

студентка ФММ НТУУ «КПІ»

АНАЛИЗ ПРОИЗВОДИТЕЛЬНОСТИ ТРУДА НА ЗАО «БЕРЕЗАНСКИЙ ЗАВОД ЖЕЛЕЗОБЕТОННЫХ ИЗДЕЛИЙ»

На основании проведенных исследований в статье отражено анализ производительности труда на ЗАО «Березанский завод железобетонных изделий», а также предложены методы ее повышения.

Ключевые слова: производительность труда, объем производства, работники, рабочее время, методы повышения производительности труда.

Hrynyuk O., Tretiak Y.

ANALYSIS OF PRODUCTIVITY IN THE JSC «BEREZANSKY CONCRETE PRODUCTS PLANT»

On the basis of the research in the article shows the labor productivity of JSC «Berezanskii concrete products plant» and the methods to improve it.

Keywords: productivity, volume of production workers, hours of work, methods of improving productivity.

Шашина М.В.

доцент, кандидат економічних наук ФММ НТУУ «КПІ»

Седун Р.С.

студент ФММ НТУУ «КПІ»

МЕТОДИКА РОЗРАХУНКУ РЕНТАБЕЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Ринок принципово змінив механізм господарювання підприємств, а прибуток став основною метою і умовою подальшого розвитку комерційної організації. У роботі запропоновано і обґрунтовано методику розрахунку показників рентабельності, максимально використовуючи існуючу фінансову звітність з урахуванням переходу на МСФЗ. Систематизація показників рентабельності дозволить об'єктивно оцінювати і порівнювати ефективність використання ресурсів, витрачених коштів і діяльність в цілому різних підприємств.

Ключові слова: прибуток, рівень прибутку, методика розрахунку показників рентабельності.

Вступ. Прибуток це кінцева мета і умова подальшого розвитку комерційної організації. Однак отримана сума прибутку ще нічого не

говорить про ефективність функціонування підприємства. Важливо і те, що для отримання цієї суми прибутку, які ресурси були задіяні, скільки коштів було при цьому витрачено, і який обсяг роботи був виконаний. Таке зіставлення прибутку з витратами і авансованими внесками прийнято називати рентабельністю.

Постановка завдання. Мета статті –проаналізувати сучасні методи розрахунку рентабельності з урахуванням переходу підприємств на міжнародні стандарти фінансової звітності та факторів, що впливають на визначення прибутковості підприємства.

Результати дослідження. Деякі автори навчальних видань називають визначення прибутку з витратами – нормою рентабельності [1, с.110]. Нормою в економіці прийнято вважати планову величину і вираз « фактична норма рентабельності» є некоректним. Те ж саме, стосується і широко поширеного виразу норма прибутку. Правильніше було б називати це рівнем прибутку, прибутковістю або просто рентабельністю.

Більшість авторів підручників ринкової економіки при поясненні природи прибутку дотримуються марксистської позиції. Наприклад, Зайцев Н.Л. пише: «За своєю економічною природою прибуток виступає як частина вартості (ціни) додаткового продукту, створеного для суспільства працею робітником матеріального виробництва» [2, с.285]. Він же зазначає, що рентабельність визначається «як відношення балансового прибутку.... до середньорічної вартості основного капіталу і нормованих оборотних коштів» [2, с.285].

У командній економіці від підприємств вимагалось ефективно використання виробничих фондів. До виробничих фондів належали основні виробничі фонди та нормовані оборотні кошти. Як правило, не нормувалися грошові кошти, що знаходяться на рахунках банку, тому що вони знаходилися і так в обороті. Тому коли мова йде про виробничі фондах з оборотних коштів туди включали лише матеріальні оборотні кошти. Тому багато хто і сьогодні розраховує рентабельність як відношення прибутку до середньорічної вартості основних виробничих фондів і матеріальних оборотних коштів [1,с.111 ; 4, с.414 ; 9, С.582]. По суті, вони залишилися на позиціях соціалістичної економіки. Ковальова А.М. відзначає, що вказаний показник в умовах ринку « трансформувався в показник рентабельності активів» [5, с.47]. З нею згодні й інші дослідники [7, с.406].

У літературі відзначають так само, що « на практиці використовуються два варіанти вимірювання рентабельності – це відношення прибутку до поточних витрат або до авансованих внесків « [1, с.110]. Однак слід зауважити, що ці два варіанти не є альтернативними, а взаємодоповнюючими. Більш того не можна обмежуватися лише цими двома варіантами і «в основі побудови коефіцієнтів рентабельності лежить відношення прибутку... або до витраченим коштам, або до виручки, чи активів « [4,с.414]. Сказане знову таки не означає альтернативність зазначених варіантів.

Як видно, навіть серед авторів відомих підручників з економіки підприємства немає єдиної думки щодо того, до чого слід віднести прибуток.

Рівень прибутку, або рентабельність (R), слід розрахувати як відношення прибутку до іншого кількісним показником, від якого залежить сама сума прибутку :

$$R = \frac{\text{Прибуток}}{\text{Показник від якого залежить прибуток}} \quad (1)$$

На мій погляд, при визначенні рентабельності слід притримуватись таких складових : Ресурси – Витрати – Робота – Результат (рис. 1).

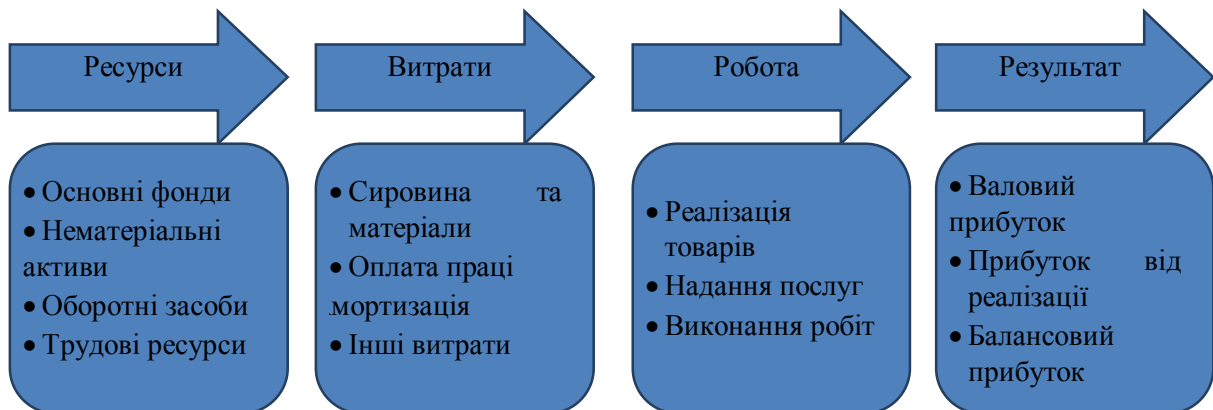

Рис. 1 Складові рентабельності

Результатом діяльності комерційної організації є прибуток, роботою – виручка від реалізації продукції, робіт і послуг, витратами – витрати коштів на виконання роботи (на виробництво і реалізацію продукції) та ресурсами – вкладені активи, тобто задіяне в роботі майно. Оскільки прибуток залежить від роботи підприємства, а робота від витрачених витрат, а витрати від задіяних ресурсів, рентабельність можна розрахувати як у вигляді трьох груп показників: рентабельність виручки, рентабельність витрат і рентабельність ресурсів (активів). При цьому можна розрахувати прибутковість не тільки щодо загальної суми ресурсів або витрат, але і їх окремого елемента (рентабельність вкладених активів, власного капіталу, інвестицій, основних фондів, оборотних коштів, витрат виробництва та обігу, трудових витрат і т.д.).

На мій погляд, при розрахунку рентабельності слід виходити з таких положень:

- рентабельність – це відношення того прибутку до того показника, від якого залежить даний прибуток;
- відсутній універсальний показник рентабельності і кожен показник має своє функціональне призначення;
- при розрахунку рентабельності необхідно максимально використовувати існуючу фінансову звітність, а не вдаватися до додаткових і спеціальних розрахунків;

– при розрахунку показники рентабельності повинні мати застосування не тільки всередині фірми, а й універсальне застосування в інших фірмах при порівнянні їх діяльності.

Як видно з запропонованої матриці розрахунку рентабельності, по кожному виду рентабельності можна дати чотири варіанти розрахунків (табл. 1).

Існування кожного з цих варіантів також можна аргументувати. У спеціальних дослідженнях вони можуть застосовуватися і мають право на існування.

Автори багатьох досліджень пропонують рентабельність виробництва розраховувати як відношення прибутку від реалізації до собівартості виробництва і реалізації продукції [8, с.260 ; 9, с.583].

Таблиця 1

Матриця розрахунку показників рентабельності

Показники рентабельності	Знаменники в формулі рентабельності	Чисельники в формулі рентабельності			
		Валовий прибуток	Прибуток від реалізації	Прибуток до оподаткування	Чистий прибуток
Рентабельність виробництва	Собівартість виробництва	+			
Рентабельність	Повна собівартість		+		
Рентабельність продаж	Дохід від реалізації		+		
Рентабельність активів	Основні фонди			+	
	Оборотні засоби				
	Капітал				
Рентабельність власного капіталу	Власний капітал				+
Рентабельність трудових витрат	Фонд заробітної плати				+

Так рентабельність виробництва можна визначити відношенням балансового або чистого прибутку до виробничої собівартості. Але величина балансового і чистого прибутку відповідно до звіту містить у собі і прибуток не тільки власне від виробництва продукції (робіт, послуг), а й від інших доходів і витрат. Для того щоб визначити чистий прибуток, що припадає на виробничу діяльність фірми слід проводити спеціальні розрахунки.

По-перше, якщо мова йде про рентабельність виробництва, прибуток слід співвідносити лише до виробничої собівартості, тобто до собівартості продукції без витрат на реалізацію.

По-друге, рентабельність виробництва можна в принципі розрахувати і відношенням прибутку від реалізації до виробничої собівартості. Але прибуток від реалізації це результат впливу не тільки виробничих витрат, але і комерційних витрат.

Якщо з доходу від основного виду діяльності (виручки від реалізації) відняти виробничу собівартість залишається валовий прибуток. Чим менше частка виробничої собівартості в ціні товару, тим вище частка валового прибутку. Таким чином, валовий прибуток безпосередньо залежить від собівартості виробництва, і рентабельність виробництва слід визначити як відношення валового прибутку до собівартості виробництва продукції.

$$R_{\text{виробн}} = \frac{\text{ПР}_{\text{вал}}}{\text{Соб}} \quad (2)$$

Де $R_{\text{виробн}}$ – рентабельність виробнича;

$\text{ПР}_{\text{вал}}$ – валовий прибуток;

Соб – собівартість виробництва продукції.

Цей показник відображає, скільки приходиться валового прибутку в розрахунку на одиницю витрат на виробництво продукції.

При визначенні рентабельності виробництва в розрахунок бралися лише витрати на виробництво. Рентабельність продукції відображає ефективність сукупних витрат на виробництво і реалізацію продукції і тому рентабельність.

Продукції розраховується відношенням прибутку від продажів до повної собівартості, тобто до суми витрат на виробництво і реалізацію продукції:

$$R_{\text{прод}} = \frac{\text{ПР}_{\text{продаж}}}{\text{ПСоб}} = \frac{\text{ПР}_{\text{продаж}}}{\text{Соб} + \text{ВВ} + \text{ВР}} \quad (3)$$

Де $R_{\text{прод}}$ – рентабельність продукції;

$\text{ПР}_{\text{продаж}}$ – прибуток від продаж;

ПСоб – повна собівартість;

Соб – собівартість продукції;

ВВ – витрати на виробництво;

ВР – витрати на реалізацію.

Можна розрахувати рентабельність окремих видів продукції, рентабельність всієї товарної продукції і рентабельність усієї реалізованої продукції. Рентабельність окремих видів продукції визначається як відношення різниці ціни і повної собівартості до повної собівартості продукції [1, с. ; 3, с.414]. Рентабельність всієї товарної продукції визначається відношенням прибутку в розрахунку на товарний випуск до собівартості товарної продукції. Рентабельність всієї реалізованої продукції розраховується відношенням прибутку від реалізації до повної собівартості реалізованої продукції. Невірно буде якщо розрахувати даний показник відношенням прибутку від реалізації до виручки, як це роблять Грузинів В.П. і Грибов В.Д. [1, с.111]. Відношення прибутку від продажів

до виручки є рентабельністю продажів і відображає ефективність торгової діяльності і розраховується так :

$$R_{\text{продаж}} = \frac{\text{ПР}_{\text{продаж}}}{\text{Дох}} \quad (4)$$

Де $R_{\text{продаж}}$ – рентабельність продаж;

$\text{ПР}_{\text{продаж}}$ – прибуток від продаж;

Дох – валова виручка.

При розрахунку рентабельності продажів не може бути використана балансовий або чистий прибуток, по тим причинам, що і для рентабельності виробництва.

Багато економістів зазначають, що перша група показників рентабельності « формується як відношення прибутку до різних показників авансованих коштів, з яких найбільш важливими є всі активи підприємства; інвестиційний капітал (власні кошти + довгострокові зобов'язання); акціонерний (власний) капітал « [6, с. 280].

Однак, порівнюючи величину отриманого прибутку з капіталом (або певною його частиною) не слід мати на увазі окупність капіталу. Пятов М.Л. виділяє, що « прибуток і актив балансу – це величини непорівнянні виходячи з методології їх обчислення « і оскільки активи балансу призначені для майбутніх доходів постановка питання «скільки копійок прибутку приніс карбованець витрат « до показників рентабельності активів непридатна [3, с. 187]. Разом з тим можна поставити питання по-іншому – «скільки прибутку припадає на 1 гривню активів» і відповідь на це питання буде відображати масштаби бізнесу. Виправданим є і те, що визначають рентабельність не тільки виробничих фондів, а й усіх активів. Так невиробничі фонди підприємства як будинок відпочинку, житловий будинок, дитячий садок безпосередньо не беруть участь у створенні додаткового продукту, але впливають на його величину через продуктивність праці працівників.

Таким чином, рентабельність активів окремо необоротних, оборотних або в сукупності, слід розраховувати як відношення балансового прибутку (прибутку до оподаткування) до відповідних активів (А).

Балансовий прибуток, а не прибуток від реалізації задіяний в розрахунках тому, що активи (позикові і власні разом) беруть участь в отриманні всієї балансового прибутку, а не тільки від продажів. У свою чергу чистий прибуток не відносять до активів, як це пропонує А.Д. Шеремет [6, с. 280].

Чистий прибуток – це прибуток, залишений підприємцю після виконання зобов'язань перед державним бюджетом. Чистий прибуток краще використовувати для розрахунку рентабельності власного капіталу. Для підприємця рентабельність власних коштів як відношення чистого прибутку до власного капіталу виступає головним показником ефективності його діяльності.

$$R_{\text{вк}} = \frac{\text{ПР}_{\text{ч}}}{\text{ВК}} \quad (5)$$

Де $R_{вк}$ – рентабельність власного капіталу;

ПРч – чистий прибуток;

ВК – власний капітал.

Дохід, новостворений на фірмі, розпадається на три частини: для працівника (заробітна плата), для підприємця (чистий прибуток), для держави (податки). Сума податків регулюється податковою політикою держави і мало залежить від фірми. Що стосується розподілу решти частини доходу на фонд заробітної плати і прибутку в чому залежить від самої фірми.

Висновки. Систематизація показників рентабельності з урахуванням переходу підприємств на міжнародні стандарти фінансової звітності має важливе методологічне значення.

На практиці слід використовувати три групи показників рентабельності (рентабельність ресурсів, рентабельність витрат і рентабельність роботи підприємства). Жоден з показників при цьому не є універсальним, кожен виконує певну функцію. У розрахунках слід широко використовувати існуючу облікову інформацію, тим більше, коли вона відповідає міжнародним стандартам і відображає реальну картину фінансового стану підприємства. Треба мати на увазі, що рентабельність – це відношення того прибутку до того показника, від якого залежить даний прибуток.

Список використаних джерел

1. Грузинов В.П. Экономика предприятия / В.П. Грузинов, В.Д. Грибов. – М., 2001. – 208 с.
2. Зайцев Н.Л. Экономика промышленного предприятия : учебник / Н.Л. Зайцев. – 6-е вид., перераб. и доп. – М.: Инфра М, 2008. – 414 с.
3. Пятов М.Л. Бухгалтерский учет для принятия управленческих решений / М.Л. Пятов.-М.: ООО «1С-Публишинг», 2009. – 268 с.
4. Склярченко В.К. Экономика предприятия : учебник / В.К. Склярченко, В.М. Прудников.- М.: Инфра-М, 2009.- 528 с.
5. Финансовый менеджмент : учебник / Под ред. д.э.н., проф. А.М. Ковалевой.- М.: ИНФРА-М, 2007.- 284 с.
6. Шеремет А.Д. Комплексный анализ хозяйственной деятельности / А.Д.Шеремет. – М.: «ИНФРА – М», 2009, – с. 280
7. Экономика фирмы : учебник / Под ред. проф. Н.П.Ивашченко.- М.: ИНФРА – М, 2007. – 528 с.
8. Экономика фирмы : учебник / Под ред. проф. В.Я.Горфинкеля, проф. В.А. Швандара. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2004.- 670 с.
9. Экономика фирмы : учебник/Под ред. проф. О.И.Волкова, доц. О.В. Девяткина. – 3-е вид., перераб. и доп. – М.: ИНФРА-М, 2006.-601с.

Шашина М.В.

доцент, кандидат экономических наук ФММ НТУУ «КПИ»

Седун Р.С.

студент ФММ НТУУ «КПИ»

МЕТОДЫ РАСЧЕТА РЕНТАБЕЛЬНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ

Рынок принципиально изменил механизм хозяйствования предприятий, а прибыль стала основной целью и условием дальнейшего развития коммерческой организации. В работе предложено и обосновано методику расчета показателей рентабельности, максимально используя существующую финансовую отчетность с учетом перехода на МСФО. Систематизация показателей рентабельности позволит объективно оценивать и сравнивать эффективность использования ресурсов, затраченных средств и деятельность в целом различных предприятий.

Ключевые слова: прибыль, уровень прибыли, методика расчета показателей рентабельности.

Shashyna M.V.

assistant professor, candidate of economic sciences FMM NTUU «KPI»

Sedun R.S.

student FMM NTUU «KPI»

METHODS FOR CALCULATING PROFITABILITY OF THE ENTERPRISE

In connection with the transition to market relations changed fundamentally the mechanism of functioning of enterprises, and profit was the main goal and condition of further development of the first commercial organization. However, in the national educational and scientific literature were the approaches and methods of calculating the profitability that existed in the command economy, and the authors of them contradicted each other. We proposed and justified method of calculation of profitability by leveraging existing financial statements, taking into account the transition to IFRS. Systematics of profitability will objectively evaluate and compare the efficiency of resource use, money spent and work as a whole variety of businesses.

Keywords: income, level of income, the method of calculation of the profitability.

Шевченко Т.Є.

к.т.н., доцент НТУУ «КПІ»

Мороко О. В.

студентка ФММ НТУУ «КПІ»

ОЦІНКА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПРОДУКЦІЇ ПАТ «ФАРМАК» НА БАЗІ ПРЕПАРАТУ «ТРОМБОНЕТ»

В статті надані результати дослідження конкурентоспроможності продукції ПАТ «Фармак» на базі препарату «Тромбонет», наведено результати експертного оцінювання лікарями – кардіологами та провізорами показників конкурентоспроможності лікарського препарату.

Ключові слова: конкурентоспроможність, фармацевтична продукція, експертне опитування, параметри якості, лікарські засоби.

Вступ. Конкурентоспроможність фармацевтичної продукції – це важливий показник ефективності діяльності підприємства. Даний показник впливає на позиції підприємства на фармацевтичному ринку та фінансовий стан підприємства. Формування конкурентоспроможності продукції має бути одним з пріоритетних напрямків роботи підприємства.

Для забезпечення успішної роботи учасників ринку необхідно проведення аналізу конкурентоспроможності продукції, оцінка ефективності сформованої стратегії забезпечення її конкурентоспроможності та розробка шляхів подальшого її підвищення, що дозволить ефективно функціонувати підприємству в довгостроковій перспективі. Оскільки ПАТ «Фармак» є одним з лідерів вітчизняного фармацевтичного ринку України, дослідження рівня конкурентоспроможності його продукції можна вважати актуальним.

Постановка завдання. Метою дослідження є оцінка конкурентоспроможності продукції ПАТ «Фармак» на базі експертного аналізу параметрів конкурентоспроможності препарату «Тромбонет» та його аналогів з метою визначення основних напрямів її підвищення.

Результати дослідження. Для оцінки конкурентоспроможності препарату «Тромбонет» ПАТ «Фармак» на фармацевтичному ринку України був вибраний комплексний метод (поєднання інтегрального та диференційованого методів) заснований на використанні одиничних параметрів продукції для розрахунку інтегрального показника конкурентоспроможності [2]. Відповідно до цього методу розрахунок одиничного показника конкурентоспроможності здійснюється за формулою:

$$q_i = \frac{P_i}{P_{i0}} \cdot 100\% \quad (1)$$

де q_i – одиничний параметричний показник конкурентоспроможності по i -му параметру ($i = 1, 2, 3, \dots, N$); P_i – величина i -го параметра для